

บทที่ 4

ใครควรจะเป็นผู้ปกครอง

เพลโตได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง อุดมรัฐ **(Republic)** ว่ารัฐหรือระบบการปกครองที่ดีจะต้องมีผู้ปกครองที่มาจากนักปราชญ์ ซึ่งเป็นคนที่มาจากกลุ่มของชนชั้นผู้ปกครองที่มีความรู้ ได้รับการศึกษาอบรมฝึกฝนมาอย่างดี และโดยเฉพาะมีคุณภาพสูง ในอดีตมีการแย่งชิงการเป็นผู้ปกครองระหว่างฝ่าย ศาสนจักรกับฝ่ายอาณาจักร เมื่อฝ่ายอาณาจักรครองอำนาจในการปกครองรัฐได้ อำนาจจะรวมศูนย์อยู่ที่ฝ่ายอาณาจักร จึงเกิดแนวคิดของการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ **(Absolute Monarchy)** ขึ้น และถือว่าพระเจ้าเป็นผู้กำหนดขึ้น โดยมอบหมายให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้ทำหน้าที่ปกครองรัฐ

ความหมายของผู้ปกครอง

โสเครตีส ได้กล่าวไว้ว่า “ราชาปราชญ์” ควรให้ปราชญ์เป็นผู้ปกครอง เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย ด้านบริหาร และมีอำนาจในการตัดสินคดีต่างๆ สังคมจะมีความสุข เพราะปราชญ์จะทำแต่สิ่งดีๆ และส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณธรรม

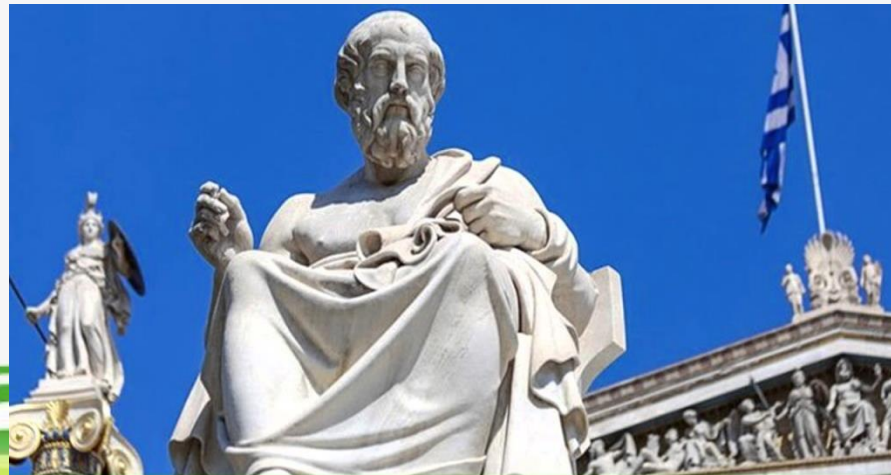
เพลโต ได้กล่าวไว้ว่า “ผู้ปกครอง” ควรเป็นปราชญ์ จะได้สามารถตัดสินปัญหาต่างๆ โดยใช้ดุลพินิจได้ จึงไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมาย

สรุปได้ว่าผู้ปกครองคือนำของรัฐ และความหมายแตกต่างกันตามแนวคิดของนักคิด เช่น โสเครตีสกล่าวว่าราชาปราชญ์ควรให้ปราชญ์เป็นผู้ปกครอง ขณะที่เพลโตกล่าวไว้ว่า “ผู้ปกครอง” ควรเป็นปราชญ์ จะได้สามารถตัดสินปัญหาต่างๆ โดยใช้ดุลพินิจของตนเองได้โดยใช้อำนาจอันชอบธรรมในการปกครอง เหตุผลที่โสเครตีสและเพลโตสนับสนุนผู้ปกครองที่เป็นปราชญ์เพราะเห็นว่าปราชญ์เป็นผู้ทรงคุณธรรม

ความสำคัญของผู้ปกครอง

1. การวางตัวในฐานะมุขบุรุษ
2. ผู้ปกครองต้องทำตนเป็นคนมัธยัสต์ ไม่สุรุ่ยสุร่าย
3. ผู้ปกครองจะต้องมีความเด็ดขาด
4. ระหว่างความรักและความยำเกรงของพลเมือง หากจำเป็นแล้ว ผู้ปกครองย่อมต้องเลือกเอาประการหลัง แม้ว่าจะเป็นการดีที่สุดถ้าได้รับทั้งสองประการ
5. ผู้ปกครองต้องเป็นคนรอบคอบ
6. ผู้ปกครองควรมีคุณสมบัติแห่งจิงจอกและราชสีห์รวมเข้าด้วยกัน

สรุปได้ว่าเมื่อมนุษย์รวมกลุ่มกันเป็นสังคมการเมืองแล้วจะต้องแบ่งแยกหน้าที่ของมนุษย์ในสังคมการเมืองเป็นผู้ปกครอง และผู้ถูกปกครอง ผู้ปกครองมีความสำคัญต่อรัฐเพราะเป็นผู้ได้รับมอบฉันทามติจากประชาชนให้เป็นผู้นำ หากปราศจากผู้ปกครองแล้วรัฐก็ไม่อาจบริหารกิจการภายในได้ ไม่สามารถแบ่งปันคุณค่าทางสังคมให้กับประชาชนได้ ผู้ปกครองต้องมีเมตตาที่มีมนุษยธรรมต่อประชาชน

ประเภทของผู้ปกครอง

ประเภทของผู้ปกครองตามแนวคิดมาเคียเวลลี ได้กล่าวว่าเป็นผู้ปกครองมีหลายประเภทตามแต่จะใช้หลักเกณฑ์ใดมาพิจารณา เช่น พิจารณาจากการได้อำนาจของผู้ปกครองหรือกษัตริย์นั้นเป็นไปได้อย่างไร 2 ทางด้วยกันคือ การสืบสันตติวงศ์, หรือการปราบดาภิเษก ผู้ปกครองที่ได้อำนาจอมาจากการปฏิวัติยึดอำนาจหรือปราบดาภิเษกขึ้นสู่ตำแหน่งนั้นย่อมบริหารอำนาจต่างจากผู้ปกครองที่มาจาก การเลือกตั้ง

ที่มาของผู้ปกครอง

ที่มาของผู้ปกครองตามแนวคิดมาเคอเวลล์ คือ

1. เจ้าผู้ปกครองที่ได้จากการสนับสนุนจากประชาชน
2. เจ้าผู้ปกครองที่ได้จากการสนับสนุนจากชนชั้นสูง

สรุปที่มาของผู้ปกครองเป็นการกล่าวถึงการแสวงหาอำนาจและอำนาจที่สนับสนุนผู้ปกครองไม่ว่าจะได้อำนาจมาจากการสนับสนุนจากประชาชนหรือ จากการสนับสนุนจากชนชั้นสูง ที่มาที่ต่างกันทำให้ผู้ปกครองมีแนวคิดพฤติกรรมต่างกันโดยแยกให้เห็นว่าจะเอาใจประชาชนหรือชนชั้นสูง

ทฤษฎีว่าด้วยเจ้าผู้ปกครองของมาเคียเวลลี

มาเคียเวลลี ได้ยกตัวอย่างเจ้าผู้ปกครองที่ได้มาซึ่งอำนาจโดย
อาชญากรรมไว้ 2 คนคือ อากาธ อคลีสและโอลิเวอร์รอตโต ซึ่งสมบัติ จัน
ทรวงศ์ ได้สรุปลักษณะเจ้าผู้ปกครองโดยอาชญากรรม ของมาเคียเวลลี ไว้
ว่า "...ตามที่ไตร่ตรองถึงการกระทำและชีวิตของบุรุษผู้นั้น ก็จะเห็นว่าไม่มี
อะไรเลย หรือมีอยู่น้อยมาก ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากโชคชะตา ซึ่งไม่
ได้มาจากความนิยมชมชอบของใคร แต่โดยการไต่เต้าตำแหน่งในกองทัพ
ด้วยความยากแค้นและอันตรายเป็นพันๆครั้ง และยิ่งไปกว่านั้น เขาคงรักษา
รัฐโดยเจ้าผู้ปกครองนี้ไว้ด้วยการตัดสินใจมากมายอันเด็ดเดี่ยวและเสี่ยง
อันตราย

การกระทำนั้นก็ไม่ได้เรียกว่าเป็นคุณธรรมความสามารถ การฆ่าเพื่อน
พลเมือง การหักหลังมิตร การไม่รักษาข้อตกลง ปราศจากความสงสาร ปราศจาก
ศาสนา อันเป็นแบบวิถีการที่ทำให้เขาสามารถได้มาแต่อำนาจเด็ดขาด แต่ไม่ได้
ความรุ่งโรจน์” ก็สรุปว่า ”ไม่อาจสรุปได้ว่าการได้มาของเจ้าผู้ปกครองแบบนี้มา
จากโชคชะตาหรือคุณธรรมความสามารถ” เพราะจริงแล้วสิ่งที่ทำให้เขาบรรลุผล
สำเร็จได้ไม่ได้อาศัยทั้งสองสิ่งนี้เลย

สรุปได้ว่ามาเคียเวลลี เป็นนักคิดที่นำเสนอทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำได้เด่นชัดที่สุด มาเคียเวลลีนำเสนอทฤษฎีผู้ปกครองผ่านงานเขียนชื่อ **The prince** การใช้อำนาจของผู้ปกครองต้องใช้อำนาจนั้นต้องมีศิลปะในการใช้อำนาจคือให้ใช้ออย่างเด็ดขาด รุนแรง แต่ใช้น้อยครั้งที่สุดไม่ใช่ใช้บ่อย ๆ จนประชาชนเกลียดชังการใช้อำนาจจะต้องระมัดระวังเพื่อจะไม่ได้รับความเกลียดชังจากประชาชน

แนวคิดว่าด้วยการเจ้าผู้ปกครองได้รับการยกย่องหรือถูกตำหนิ

มาเคียเวลลี เห็นว่า ผู้ปกครองที่ประกอบด้วยคุณธรรมจะตกเป็นเหยื่อผู้ไร้คุณธรรม ดังนั้นผู้ปกครองที่รักษาอำนาจทางการเมืองได้จะต้องเรียนรู้ว่าจะเป็นผู้ไร้คุณธรรมอย่างไร และรู้จักใช้หรือไม่ใช้ตามความจำเป็น

สรุป ผู้ปกครองจะต้องมีคุณธรรมรู้คุณสมบัติทั้งดีและชั่วของมนุษย์ ไม่ต้องกังวลเรื่องภาพหรือการเสียชื่อเสียง หากการกระทำนั้นเป็นการรักษารัฐหรือเพื่อความมั่นคงแห่งรัฐ ผู้ปกครองต้องไม่สนใจหรือใส่ใจกับการยกย่องหรือถูกตำหนิ ขอเพียงใช้อำนาจของตนเองอย่างชาญฉลาด

แนวคิดที่ว่าด้วยวิธีการหลีกเลี่ยงการเป็นที่เหยียดหยามและเกลียดชัง

มาเคียเวลลี ได้บอกวิธีการหลีกเลี่ยงการเป็นที่เหยียดหยามและเกลียดชังไว้ความว่า สิ่งที่ผู้ปกครองต้องหลีกเลี่ยงการเป็นที่เหยียดหยามเกลียดชังของประชาชนคือทรัพย์สินและสตรีของข้าแผ่นดิน และเจ้าผู้ปกครองต้องเอาใจใส่ผู้สมคบคิดอุบาย เมื่อเขาได้รับความนิยมนจากประชาชน แต่ถ้าประชาชน เกลียดเขา เป็นศัตรูกับเขา เขาจะกลัวทุกคน เรื่องทรัพย์สินของข้าแผ่นดินนั้น

แนวคิดที่ว่าด้วยความโอบอ้อมอารีและความตระหนี่ถี่เหนียว

เจ้าผู้ปกครอง จะต้องมีภาพของความเป็นคนโอบอ้อมอารี หรือมีชื่อเสียงว่าเป็นผู้มีความโอบอ้อมอารี แต่การจะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความโอบอ้อมอารี นั้น ไม่มี ผู้โอบอ้อมอารีมาโดยไม่มีต้นทุน เพราะหากเจ้าผู้ปกครองใดไม่ยอมเป็นผู้มีชื่อเสียงว่าเป็นผู้โอบอ้อมอารี ก็จะถูกระชาชนเรียกว่า ผู้ตระหนี่ถี่เหนียว แต่หากเจ้าผู้ปกครองใดต้องการเป็นผู้โอบอ้อมอารี โดยใช้เงินทองอย่างฟุ่มเฟือย ก็จะต้องกดขี่ขูดรีดเอาจากประชาชน ซึ่งก็จะทำให้ถูกดูหมิ่นเกลียดชังจากประชาชน อันทำให้ผู้ปกครองเสียชื่อเสียงและอาจเป็นเหตุให้เสียรัฐได้ ซึ่งถือเป็นเรื่องอันตรายสำหรับเจ้าผู้ปกครอง

แนวคิดที่ว่าด้วยการเลือกมุขมนตรี

มาเคียเวลลี ได้กล่าวถึงการแต่งตั้งมุขมนตรีหรือที่ปรึกษาของเจ้าผู้ปกครอง โดยให้ความสำคัญกับการแต่งตั้งมุขมนตรีอย่างมาก โดยให้ความสำคัญถึงกับกล่าวว่า หากจะดูสติปัญญาของเจ้าผู้ปกครอง ก็ให้ดูจากบรรดาผู้คนรอบตัวของเจ้าผู้ปกครอง (มุขมนตรี) หากเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพและซื่อสัตย์ ถือว่าเจ้าผู้ปกครองนั้น

“เป็นเจ้าผู้ปกครองที่ทรงปัญญา”

แต่หากมุขมนตรีที่คิดถึงตนเองมากกว่าเจ้าผู้ปกครอง โดยแสวงประโยชน์เข้าหาตัวเอง มุขมนตรีแบบนี้ไว้ใจไม่ได้ เป็นมุขมนตรีที่ดีไม่ได้

แนวคิดที่ว่าด้วยการเลือกชุมชนมนตรี

สรุปได้ว่าการเลือกชุมชนมนตรีหรือการเลือกผู้บริหาร ข้าราชการ รัฐมนตรี มาร่วมบริหารงานปกครองนั้นผู้ปกครองต้องเลือกบุคคลที่มีประสิทธิภาพและซื่อสัตย์ ในการเลือกผู้บริหาร ข้าราชการ รัฐมนตรี ผู้ปกครองต้องมีอำนาจในการควบคุมไม่ให้คนเหล่านี้ประพฤตินอกกฎนอกทาง

มนุษย์อยู่โดยไม่มีผู้ปกครองได้หรือไม่

มนุษย์จำเป็นต้องมีผู้ปกครองเพราะเมื่อรวมกลุ่มเป็นสังคมการเมืองแล้ว มนุษย์ต้องแบ่งแยกหน้าที่ของประชาชนไปในโครงสร้างต่าง ๆ ทางสังคม และต้องมีผู้ปกครองในระดับต่างๆ คอยบริหารโครงสร้างทางสังคม และคอยบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับประชาชน ผู้ปกครองที่ดีจะได้รับการยอมรับและผู้ปกครองที่ทำเพื่อความสุขสบายส่วนตนหรือของพวกเขาเพียงจะถูกต้องด้านและถูกล้มล้างไป

การตรวจสอบผู้ปกครอง

การตรวจสอบผู้ปกครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช **2560** คือ กำหนดกลไกในการควบคุมตรวจสอบคณะรัฐมนตรี โดยรัฐสภาไว้หลายวิธี ได้แก่ การให้ความเห็นชอบผู้ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี การแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา การตั้งกระทู้ถาม การตั้งคณะกรรมการ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติ การอนุมัติพระราชกำหนด การควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดิน การขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ การขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ และการให้ความเห็นชอบใน

เรื่องสำคัญ

บทสรุป

ผู้ปกครองมีความสำคัญต่อสังคมมนุษย์และการเมือง เมื่อมนุษย์ได้กำหนดรูปแบบการปกครองแล้ว จำเป็นต้องกำหนดผู้ที่จะมาปกครองไปพร้อม ๆ กัน ปัญหาที่ถามว่าใครจะเป็นผู้ปกครองนั้นมีการถกเถียงกันมาตั้งแต่การพัฒนาสังคมการเมืองของมนุษย์แล้ว แม้แต่ปรัชญาเมธีการเมืองเอกของโลกอย่างเพลโตและอริสโตเติล ก็มีความเห็นว่าใครจะเป็นผู้ปกครองต่างกันออกไป เช่น เพลโตเห็นว่าว่ารัฐหรือระบอบการปกครองที่ดีจะต้องมีผู้ปกครองที่มาจากนักปราชญ์ ซึ่งเป็นคนมาจากกลุ่มของชนชั้นผู้ปกครองที่มีความรู้ ได้รับการศึกษาอบรมฝึกฝนมาอย่างดี ขณะที่อริสโตเติล ได้เสนอรูปแบบการปกครองที่จะต้องมีความเหมาะสมที่สุดคือ รัฐธรรมนูญ ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งชนชั้นปกครองไปทำหน้าที่ปกครอง

รัฐ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมหากประชาชนพบว่า ผู้ปกครองที่ตนเลือกเข้าไปทำหน้าที่บกพร่องหรือทำเพื่อประโยชน์ส่วนตนมิใช่เพื่อประชาชนส่วนรวม ประชาชนก็มีสิทธิเปลี่ยนผู้ปกครองใหม่ได้ ต่อมาในสมัยกลางของยุโรปก็มีข้อถกเถียงกันอีกว่าใครจะเป็นผู้ปกครองระหว่าง ฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายอาณาจักร

นักปรัชญาการเมืองที่อธิบายคุณลักษณะของผู้ปกครองไว้หลายแง่มุมมากที่สุดคือ มาเคียเวลลี ยังกล่าวถึงการใช้อำนาจนั้น ต้องมีศิลปะในการใช้อำนาจ คือให้ใช้อย่างเด็ดขาดรุนแรง แต่ใช้น้อยครั้งที่สุดไม่ใช่ใช้บ่อย ๆ จนประชาชนเกลียดชัง ผู้ปกครองไม่ต้องกังวลเรื่องภาพหรือการเสียชื่อเสียงหากการกระทำนั้นเป็นการรักษารัฐหรือเพื่อความมั่นคงแห่งรัฐนั่นเอง